

Оригинални научни рад

ПОЈАМ ПОГРОМА У ПРАКСИ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Сажетак: У својој пракси, Европски суд за људска права (ЕСЉП) је разматрао низ случајева који укључују насиље према припадницима мањинских група у различитим контекстима, а у неким је тема било и колективно насиље. Погроми, као најекстремнији облик колективног насиља, представљају кршење серије основних права прокламованих у Европској конвенцији о људским правима (ЕКЉП) укључујући права на живот (члан 2, ЕКЉП), заштиту од нечовечног и понижавајућег поступања, као и права на поштовање приватног и породичног живота (члан 8, ЕКЉП), право на слободу и сигурност (члан 5, ЕКЉП) или забрану колективног протеривања из члана 4, протокола 4 ЕКЉП, да наведемо само неке. У случајевима пред ЕСЉП у којима се појављује појам погрома, ЕСЉП је нагласио потребу за ефикасним механизмима заштите мањина и обезбеђивања адекватног санкционисања од стране државе када су починиоци колективног насиља у питању. Ипак, улога ЕСЉП је значајно лимитирана када су сами погроми у питању, пре свега зато што се погроми у пракси појављују више као контекст одређеног случаја. Сходно томе, суд не улази у детаљну анализу појма погрома, иако га дефинише у случају Тараненко против Русије. Приступ ЕСЉП и степен анализе погрома у случајевима у којима се појављује ће бити анализиран у самом раду кроз релевантне случајеве попут Молдован и други против Румуније, Заицеску и Фалтицинаену против Румуније, Шарифи и други против Италије и осталих.

Кључне речи: Погром, Европски суд за људска права, Молдован и други против Румуније, Тараненко против Русије, Заицеску и Фалтицинаену против Румуније, Шарифи и други против Италије и Грчке.

¹ Институт за међународну политику и привреду Београд, имејл: marko@diplomacy.bg.ac.rs

Увод

Термин „погром” настао је од руске речи „громить” у значењу уништити и префикса „по” али када је прихваћена у енглеском и другим западним језицима стекла је значење, како Ван дер Хост наводи „организованог и званично толерисаног масакра и пљачке Јевреја у постсредњовековној Русији, феномена који је свој врхунац је достигао 30-их и 40-их година прошлог века” (Van der Horst, 2002). Без уласка у анализе позадине овог „феномена” који нажалост није био карактеристичан само за Русију, јасно је да је појам погром релативног новијег датума али сама појава је значајно старија. Сматра се да се први погром у горе-наведеном значењу „организованог и званично толерисаног масакра и пљачке Јевреја” догодио у Александрији, у години 38. нове ере (Van der Horst, 2002). Ипак, једини документ који описује овај догађај је сведочанство јеврејског филозофа Филона Александријског, што чини овај извор проблематичним јер је аутор углавном био усмерен на теолошке аспекте, док је изоставио да информише читаоца о узроцима насиља. Овај догађај је био први документовани погром, јер за сада нема документованих ранијих. Александријски погром из 38. године је значајан јер је Филон био савременик и сведок ових догађаја. Међутим, проблеми настају са жанром Филоновог дела *In Flaccum*, које није само историографског карактера. Филоново дело је део ширег жанра који се може назвати „реторичка историографија” или „драматична историографија” (Van der Horst, 2002). Његово дело је посвећено доказивању да Божја провидност увек делује у корист његовог народа, што подстиче сумњу у објективност његовог историјског писања. Флак је био римски управник Египта и Александрије, постављен од стране цара Тиберија 32. године нове ере. Првих пет година је обављао своје дужности са великом способношћу, али је његова репутација почела да опада када је Тиберија наследио Калигула, 37. године. Грчки лидери у Александрији су га саветовали да добије наклоност цара тако што ће подржати њихове акције против Јевреја у граду, знајући да Калигула мрзи Јевреје. Ово је довело до великог пљачкања јеврејских кућа и продавница, а Јевреји су били затварани у пренасељени гето, где су живели у ужасним условима. Филон истиче да су Грци у Александрији, уз подршку римских власти, имали дубоко укоренењу мржњу према Јеврејима, коју је хранио антијеврејски дискурс који је био уобичајен у граду. Овај дискурс је наглашавао јеврејску мржњу према другим људима, што је касније довело до жестоких напада на њих. Антисемитизам у Александрији је имао дугу традицију (Van der Horst, 2002). У периоду од трећег века пре нове ере до првог века нове ере, неки пагански писци изражавали су симпатије према јудаизму, али је истовремено било и много оних који су показивали снажан анимозитет према Јеврејима, попут Манетона и Апјона (Van der Horst, 2002). Овај антисемитизам је био један од главних покретача погрома у Александрији. Филоново дело показује како су ови догађаји били у великој мери политички мотивисани, али такође и како су религиозне разлике и предрасуде играле велику улогу у распиривању мржње према Јеврејима.

Погром у пракси Европског суда за људска права

Погром се у пракси Европског суда за људска права (у даљем тексту ЕСЉП, Суд) појављује у оквиру неколико случајева међу којима се истичу: Бурлија и други против Украјине (*Burlya and Others v. Ukraine* - 3289/10) Јулијус Молдован и други и Октавијан Росташ и други против Румуније (*Applications nos. 41138/98 by Iulius MOLDOVAN and others and 64320/01 by Octavian ROSTAŞ and others against Romania* – ЕСЉП је спојио представке и о њима заједнички одлучио, прим. аут.) Заицеску и Фалтицинеану против Румуније *CASE OF ZĂICESCU AND FĂLTICINEANU v. ROMANIA* (*Application no. 42917/16*), Гергељи против Румуније *CASE OF GERGELY v. Romania* (*Application no. 57885/00*), Тараненко против Русије *CASE OF TARANENKO v. RUSSIA* (*Application no. 19554/05*), Случај Шилих против Словеније (*CASE OF ŠILIH v. SLOVENIA 71463/01*). У овом последњем, Шилих против Словеније суд је *ratione temporis* одбацивао притужбе за догађаје који су се догодили или почели да се догађају пре ступања на снагу Конвенције за тужену државу па самим тим и обавеза по Конвенцији. Ово је још један од разлога зашто је важно било успоставити механизам у оквиру кога ће Суд имајући у виду огроман прилив представки, одбацивати неприхватљиве а на адекватан начин размотрити оне које спадају у његову надлежност, подробно их размотрити и на тај начин допринети стварању адекватног правног оквира у државама чланицама ЕКЉП (Новаковић, 2011).

У већини случајева ЕСЉП погром се помиње само у једној реченици и скоро искључиво у историјском контексту и нема никакве импликације на праксу Суда. У случају Гароди против Француске појам „погром” нема никакав утицај на праксу ЕСЉП иако се помиње, јер се то чини само у склопу негације погрома од стране нацистичке Немачке у књизи аутора Рожеа Гародија. У случају 97 чланова Глдани конгрегације Јеховиних сведока и 4 друга против ГРУЗИЈЕ (*CASE OF 97 MEMBERS OF THE GLDANI CONGREGATION OF JEHOVAH'S WITNESSES AND 4 OTHERS v. GEORGIA* (*Application no. 71156/01*)) се погром помиње највише у давању историјског контекста те описује насиље и прогоне које трпе чланови одређене групе, у овом случају, највероватније религијске мањине, у Грузији. У глави 76 пресуде се наводи се одломак изјаве за медије седам невладиних организација у Грузији у којој се наводи да су чести погроми усмерени на њихове канцеларије и цркве, где су њихова литература, свети предмети и друга имовина уништени.⁴ У истом маниру, у случају Селатин Демирташ против Турске (*CASE OF SELAHATTİN DEMİRTAŞ v. TURKEY* (*Application no. 15028/09*)), само се помиње Истанбулски погром као један од случајева из прошлости у којима је дошло до организованог насиља против одређене групе људи након новинских чланака који су посредно или непосредно подстицали људе на насиље против одређене групе. Ово је веома важно питање које није у фокусу овог рада, али је нажалост веома актуелно и данас, не само на простору Турске него на целом европском континенту.

Дефинисање погрома у пракси ЕСЉП

Као што није имао прилике да разматра случај погрома у мериторном делу пресуда и анализа, ЕСЉП се није екстензивно бавио питањем погрома у смислу детаљног термилошког одређења и правног оквира. Ово је и разумљиво када се узме у обзир мандат ЕСЉП, временски оквир и врста случајева који се подносе у представкама овом суду као и контекст у коме се појављује питање погрома. Ипак, Суд није остао потпуно нем на питање погрома и разграничење од других облика колективног насиља. Тако се у пресуди Тараненко против Русије јасно се истиче да је погром руска реч која је првобитно означавала насилан неред усмерен на масакр или прогон Јевреја, те да се данас односи на све облике колективног насиља усмереног на етничку или верску групу. Ово је важно имати на уму, независно од контекста случајева ЕСЉП-а, у којима „погром” се најчешће помиње како би се описали догађаји или инциденти масовног насиља против мањинских група, посебно у ситуацијама у којима Суд оцењује одговорност државе у спречавању таквог насиља или заштити жртава.

Погром у случају Заицеску и Фалтицинеану против Румуније

Као што је претходно истакнуто, у случајевима ЕСЉП у којима се помиње „погром”, термин се користи дескриптивно да би се карактерисала природа насиља о коме је реч, а не као правни термин. ЕСЉП се фокусира на импликације таквог насиља у вези са кршењем људских права, **као што су право на живот, забрана мучења и заштита од дискриминације.**

Случај Заицеску и Фалтицинеану против Румуније представља један од најзначајнијих случајева ЕСЉП јер се питањем погрома бави нешто детаљније. У овом случају, подносиоци представке, Леонард Заицеску и Ана Фалтицинеану, покренули су тужбу против румунске државе због ослобађања двојице високих војних званичника који су раније били осуђени за ратне злочине, укључујући њихову улогу у погрому у Јашију у Румунији, 29. јуна 1941. године. Према различитим изворима, број жртава у овом погрому варира од неколико хиљада до преко 14.000 пре свега Јевреја који су убијени током самог погрома или каснијих депортација. Погром је био део ширег плана етничког чишћења који је спроводио режим Иона Антонескуа (Раду, 1991), који је био на челу румунске државе у савезу са нацистичком Немачком (Делетант, 2016). Погром у Јашију је један од најзначајнијих догађаја који се помиње у овој пресуди. Он је представљао систематско и организовано насиље над јеврејским становништвом, које је резултирало смрћу преко 13.000 људи, како се наводи у пресуди. Леонард Заицеску је као дечак био сведок убиства свог оца, ујака и деде, а потом је био присиљен да путује „возом смрти” у којем су многи умрли у нехуманим условима. Ана Фалтицинеану је такође била дете током ових догађаја; она је преживела живот у гету у Черновцима и успела да избегне депортацију скривајући се код рођака. У пресуду, ЕСЉП придаје посебан значај чињеници да је овај погром био извршен уз директну подршку државних институција, што је касније довело до суђења и осуде одговорних лица. Међутим,

ослобађање тих званичника након пада комунистичког режима, и накнадна ревизија њихових пресуда, створили су дубок осећај неправде код жртава и преживелих. Суд је признао да је ревизија ових пресуда, у одсуству нових доказа и уз занемаривање историјски утврђених чињеница, имала озбиљан утицај на достојанство и самопоштовање подносилаца представке, што је довело до њихове емоционалне патње и психолошке трауме. ЕСЉП је у овом случају указао на важност поштовања међународног права и принципа који осуђују негирање Холокауста и ревизију историјских пресуда које покушавају да прикрију одговорност државних званичника за ратне злочине и злочине против човечности. Суд је закључио да поступци румунских власти, који су довели до ослобађања осуђених званичника, нису били оправдани и да су супротни принципима правде и демократије. Прећутна сагласност, недовољно ефикасна истрага и чак у неким случајевима подршке власти оваквим и сличним догађајима је елемент на који ЕСЉП ставља највећи акценат када је у питању погром у својој пракси. Што се тиче самог погрома, у овом случају, термин „погром” је поменут у контексту описивања ширег историјског и друштвеног оквира који су подносиоци представке аргументовали као фактор који је утицао на њихово суђење и третман. Конкретно, подносиоци представке су се позвали на погром како би илустровали образац дискриминације и прогона одређених група у Румунији, посебно ромске заједнице. Тврдили су да је овај историјски контекст допринео пристрасном и неправедном судском процесу у њиховом случају. Подносиоци представке су тврдили да су њихово суђење и каснији третман били под утицајем дуге историје предрасуда и дискриминаторске праксе према одређеним етничким мањинама у Румунији, повлачећи паралеле са ранијим случајевима насиља и прогона, као што су погромаи. Ова референца је имала за циљ да истакне системске проблеме унутар румунског правног система и да подупре њихову тврдњу да им није обезбеђено фер суђење. Европски суд за људска права је узео у обзир овај аргумент као део шире анализе да ли су права подносилаца представке, према Европској конвенцији о људским правима, била нарушена. Суд је анализирао релевантност овог историјског контекста у односу на специфичне околности случаја, посебно у процени да ли је постојао било какав доказ о дискриминацији или пристрасности који би могли утицати на правичност суђења.

Контекст погрома у Шарифи и други

Слично као у случају Зацеску и Фалтицинеану против Румуније, у случају Шарифи и други против Италије и Грчке, термин „погром” се користи за давање контекста одређеним поступцима власти, али је у овом случају он коришћен у аргументацији од стране италијанске владе, која тврди да је сврха забране колективног протеривања странаца, предвиђене у члану 4 Протокола бр. 4 Европске конвенције о људским правима у коме се наводи да је забрањено колективно протеривање странаца (Протокол 4, ЕКЉП), првенствено била да спречи историјски ужас погрома. Као што је истакнуто, погромаи су у прошлости представљали организоване и насилне нападе на мањинске групе, нарочито етничке или верске заједнице, често уз саучесништво или директну подршку

власти. Влада Италије је у овом случају тврдила да се ова одредба не односи на савремене изазове који укључују контролу илегалних миграција, односно на ситуације у којима државе одбијају улазак или враћају мигранте који незаконито покушавају да уђу на њихову територију. Аргументација италијанске владе је усмерена на ограничење примене члана 4 Протокола бр. 4, тако да се он не би примењивао на случајеве депортације или враћања ирегуларних имиграната. Влада наводи да би супротна интерпретација приморала државе да трпе масовне миграције без могућности да управљају својим границама и заштите националну безбедност. Оваква аргументација наглашава значај историјског контекста у којем је ова одредба уведена, односно као заштита од колективног насиља и дискриминације које су обележили погроми. Италијанска влада упозорава да би проширење примене овог члана на питања савремених миграција довело до негативних последица по државу, које би изгубиле контролу над својим границама (Новаковић, 2023) и биле приморане да прихвате велики број нерегуларних имиграната без адекватних механизма за њихову интеграцију или депортацију. Овај аргумент је део шире расправе о томе како балансирати између суверених права држава на контролу својих граница и обавеза заштите људских права (Новаковић, 2024), што је централна тема у овом случају пред Европским судом за људска права.

Случајеви са елементима од значаја за погром

Погроми се обично карактеришу као насилни напади на етничке или верске мањине, често уз имплицитно или експлицитно учешће или саучесништво државе. У оквиру Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП), овакви поступци крше неколико кључних чланова, укључујући члан 2 (право на живот), члан 3 (забрана мучења и нехуманог поступања) и члан 14 (забрана дискриминације). Иако нема много случајева који се баве погромом у ужем смислу речи, колективна насиља против различитих пре свега етничких или верских група, јесу нешто на шта ЕСЉП често скреће пажњу а посебан акценат ставља на лошу реакцију, недостатак реакције или чак подршку власти која би требало да заштити грађане.

У овом контексту од посебног значаја је случај Начова и други против Бугарске (CASE OF NACHOVA AND OTHERS v. BULGARIA (Applications nos. 43577/98 and 43579/98)) Овај случај се односио на смрт двојице Рома Кунча Ангелова и Кирила Петкова, који су били војни обвезници у бугарској војсци и који су побегли из притвора где су служили казне за одсуство са дужности. Након бега, сакрили су се у кући бабе једног од њих у селу Лесура. Војна полиција, наоружана аутоматским оружјем, опколила је кућу и покушала да их ухапси. Упркос томе што су Ангелов и Петков били ненаоружани и нису представљали директну претњу, војна полиција је употребила смртоносну силу, што је резултирало њиховим убиством. У пресуди се Суд фокусирао између осталог и системску дискриминацију против ромских заједница и неопходност да државе проактивно решавају такве предрасуде како би спречиле даље на-

сиље. Ово је веома важан елемент, јер смо већ навели да су овакви социјални услови предуслов који у неким ситуацијама може довести до погрома. Суд је критиковао бугарске власти због тога што регулативе које су омогућавале употребу смртоносне силе од стране војне полиције нису садржавале адекватне механизме заштите права на живот. Надаље, ЕСЉП је утврдио да истрага коју су спровеле бугарске власти након убиства Ангелова и Петкова није била ефективна те да је спроведена на начин који је фактички штитио одговорне полицајце од кривичног гоњења, чиме је дошло до повреде права на живот у процесном смислу. Ово је други елемент, који се дешава након оваквих догађаја, који такође може посредно слати поруку о подршци за такво систематско насиље од стране државе и посебно је опасно. У том смислу, Суд истиче да је начин на који је истрага спроведена изазвао сумњу у објективност и непристрасност истражних органа, чиме је нарушено поверење јавности у поштовање владавине права и жели власти да спречи и санкционише овакве појаве. И коначно, трећи елемент јесте питање дискриминације на основу етничке припадности. Подносиоци представке су тврдили да је смрт њихових ближњих резултат дискриминаторског односа државних органа према особама ромске националности. Они су такође указали на недостатак истраге о могућим расистичким мотивима убиства. Иако Суд није утврдио да је сам чин употребе смртоносне силе био директно мотивисан расизмом, указао је на то да су постојале индиције које су захтевале детаљну истрагу овог аспекта случаја. Осим тога, Суд је нагласио да је чињеница да је један од полицајаца користио расистичке увреде током операције представљала додатни елемент који је требало узети у обзир при процени мотива за употребу смртоносне силе.

Дакле, из овог случаја али и праксе ЕСЉП можемо извући три елемента која потенцијално могу утицати на стварање окружење у коме може доћи до случајева колективног насиља па и погрома и које државе морају имплементирати (Новаковић, 2014).

Ти елементи су поред постојеће нетолеранција према одређеним групама:

- закони и правила који не штите довољно људски живот и интегритет
- неадекватна истрага која ствара утисак да држава не жели да спречи или санкционише овакве појаве на адекватан начин
- мотив дискриминације као елемент.

Закључак

ЕСЉП, иако нема у својој пракси случајеве који се тичу превасходно погрома, игра кључну улогу у сузбијању и процесуирању колективног насиља, укључујући и погроме који по правилу укључују саучесништво или прећутну сагласност државних органа. Улога ЕСЉП и држава у спречавању колективног насиља и погрома је од суштинске важности за очување људских права и владавине права. Погроми, као најекстремнији облик колективног насиља,

представљају грубо кршење читаве серије основних права прокламованих Европском конвенцијом о људским правима. Погроми су историјски повезани са организованим и званично толерисаним масакрима над мањинским групама, посебно Јеврејима, а данас се термин користи за описивање било којег облика колективног насиља усмереног на етничке, верске или друге мањинске заједнице. Улога државе у спречавању оваквих догађаја је од кључног значаја, с обзиром на то да погроми често подразумевају не само учешће појединаца већ и прећутно одобравање или активно саучесништво државних органа. ЕСЉП је у више наврата разматрао случајеве који укључују колективно насиље, при чему је наглашена потреба за ефикасним механизмима заштите мањина и осигуравањем адекватног одговора државе у санкционисању починилаца – на пример у случајевима Молдован и други против Румуније и Заицеску и Фалтицинеану против Румуније указујући на значај државне одговорности у спречавању и реаговању на такве догађаје. Пресуда у случају Начова и други против Бугарске представља један од кључних примера где је Суд нагласио неопходност државе да проактивно решава предрасуде и системску дискриминацију како би се спречило насиље против етничких мањина. У овом случају, ЕСЉП је утврдио да је држава морала обезбедити адекватне правне оквири који би регулисали употребу силе и заштитили права на живот, што није учињено. Осим тога, неадекватна истрага је резултирала нарушавањем поверења јавности у способност државе да спроводи правду и заштити своје грађане од оваквих злочина. Још један значајан случај је Шарифи и други против Италије и Грчке, где је Суд разматрао питање колективног протеривања странаца и нагласио историјски контекст погрома као основ за забрану таквих пракси. Италијанска влада је аргументовала да је забрана колективног протеривања уведена како би се спречили погроми, што је Суд уважио као део ширег контекста у коме је ово питање разматрано. ЕСЉП је, кроз своје пресуде, нагласио потребу за ефикасним, непристрасним и правовременим истрагама, адекватним правним оквирима и активним државним мерама које ће обезбедити заштиту мањинских група и спречити насиље које може довести до погрома. Недостатак таквих мера може резултирати у јачању дискриминације и нетолеранције, што на крају доводи до колективног насиља и озбиљног кршења људских права. Улога државе није само да (адекватно) реагује након што до насиља дође, већ да активно ради на спречавању таквих догађаја. Ово се посредно и на дуги рок чини кроз образовање, законодавне мере и јачање институција које ће обезбедити правду и сигурност за све грађане, без обзира на њихову етничку или верску припадност, али и непосредно кроз препознавање и по потреби санкционисање друштвених појава које могу довести до стварање атмосфере где је било који облик насиља или дискриминације према одређеној националној, верској или етничкој групи прихватљив.

Литература

- VAN DER HORST, P.W. (2002) The first pogrom: Alexandria 38 CE, *European Review*, 10(4), pp. 469–484. doi:10.1017/S1062798702000388.
- Radu Ioanid, (1991): The Pogrom of Bucharest 21-23 January 1941, *Holocaust and Genocide Studies* 6, no. 4 373-382
- Protocol No. 4 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, securing certain rights and freedoms other than those already included in the Convention and in the first Protocol thereto * Strasbourg, 16.IX.1963
- Deletant, Dennis. (2016). Prelude to mass murder: the pogrom in iasi, romania, june 29, 1941 and thereafter edited by leon volovici and miriam caloianu. *Holocaust and Genocide Studies*, 30(2), 355-358
- Novaković, Marko (2024) An Early Take on the Potential Impact of the 2024 Common European Asylum System Reform, NBP, Nauka, Bezbednost, Policija, 2024.
- Novaković, Marko (2023), A few remarks on the imaginary character of borders and its misuse in the Western Balkans, *Scritti in onore di Gian Luigi Cecchini : Liber Amicorum*, Milano: Giuffrè, 625-634
- Novaković, Marko (2014), Uticaj prakse Evropskog suda za ljudska prava na reformske procese u Srbiji, *Evropsko zakonodavstvo*, vol. 13 br. 49-50 str. 550-566,
- Novaković, Marko (2011), Protokol 14 za Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, *Evropsko zakonodavstvo*, vol. 9 br. 33-34 str. 52-65,
- Applications nos. 41138/98 by Iulius MOLDOVAN and others and 64320/01 by Octavian ROSTAŞ
- CASE OF ZĂICESCU AND FĂLTICINEANU v. ROMANIA (Application no. 42917/16)
- CASE OF GERGELY v. Romania (Application no. 57885/00)
- CASE OF TARANENKO v. RUSSIA (Application no. 19554/05)
- CASE OF SELAHATTİN DEMİRTAŞ v. TURKEY (Application no. 15028/09)
- CASE OF ŠILIH v. SLOVENIA 71463/01
- GARAUDY v. FRANCE (Application no. 65831/01)
- CASE OF 97 MEMBERS OF THE GLDANI CONGREGATION OF JEHOVAH'S WITNESSES AND 4 OTHERS v. GEORGIA (Application no. 71156/01)
- CAUSA SHARIFI E ALTRI c. ITALIA E GRECIA (Ricorso n. 16643/09)
- CASE OF NACHOVA AND OTHERS v. BULGARIA (Applications nos. 43577/98 and 43579/98)
- Европска конвенција о људским правима
- Протокол 4 уз Европску конвенцију о људским правима

THE CONCEPT OF POGROM IN THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Abstract: In its practice, the European Court of Human Rights (ECtHR) has considered numerous cases involving violence against members of minority groups in various contexts, with some cases addressing collective violence. Pogroms, as the most extreme form of collective violence, constitute violations of a series of fundamental rights enshrined in the European Convention on Human Rights (ECHR), including the right to life (Article 2, ECHR), protection from inhuman and degrading treatment, the right to respect for private and family life (Article 8, ECHR), the right to liberty and security (Article 5, ECHR), and the prohibition of collective expulsion under Article 4, Protocol 4 of the ECHR, among others. In cases before the ECtHR where the concept of a pogrom arises, the Court has emphasized the need for effective mechanisms to protect minorities and ensure adequate state-sanctioned punishment when perpetrators of collective violence are involved. However, the role of the ECtHR is significantly limited concerning pogroms, primarily because pogroms often appear more as a context of a given case rather than the central issue. Consequently, the Court does not delve into a detailed analysis of the term pogrom, although it defines it in the case of *Taranenko v. Russia*. The ECtHR's approach and the extent of its analysis of pogroms in the cases where they are mentioned will be examined in this paper through relevant cases such as *Moldovan and Others v. Romania*, *Zăicescu and Fălticaneanu v. Romania*, *Sharifi and Others v. Italy*, and others.

Keywords: Pogrom, European Court of Human Rights, *Moldovan and Others v. Romania*, *Taranenko v. Russia*, *Zăicescu and Fălticaneanu v. Romania*, *Sharifi and Others v. Italy* and Greece.